

ВИМОГИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ЗАКОНОДАВСТВА ЩОДО ОРГАНІЧНОГО ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ ТВАРИННОГО ПОХОДЖЕННЯ

Г. Гуменюк, доктор сільськогосподарських наук, професор, завідувач кафедри стандартизації та сертифікації сільськогосподарської продукції, Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ

Требования европейского законодательства к органическому производству продукции животного происхождения

Г. Гуменюк, доктор сельскохозяйственных наук, профессор, заведующая кафедрой стандартизации и сертификации сельскохозяйственной продукции, Национальный университет биоресурсов и природопользования Украины, г. Киев

Requirements of European Legislation Towards the Organic Production of Animal Origin Foods

G. Gumeniuk, Doctor of Agricultural Sciences, Professor, Head of Department of Agricultural Production Certification, National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Kyiv

У статті приведено основні положення вимог європейського законодавства щодо органічного виробництва продукції тваринного походження. Зроблено порівняння цих вимог із аналогічними Комісії Кодекс Аліментаріус (CAC) та Міжнародної федерації руху за органічне сільське господарство (IFOAM).

Г. Гуменюк

ВСТУП

Попит споживачів на безпечну, екологічно чисту продукцію з кожним роком зростає. Одним із ефективних заходів отримання такої продукції є органічне виробництво. У передових країнах світу таке виробництво набуває дедалі більшого поширення. Обсяг світового ринку органічної продукції на сьогодні оцінюється на рівні понад 40 млрд. доларів США на рік, і, починаючи з 1970-х, він щороку збільшується на 10—12 %.

В Україні органічне виробництво розвивається з 90-х років, але дуже повільно і, в основному, воно обмежене органічним вирощуванням сільськогосподарських культур. Площа сертифікованих в Україні органічних сільськогосподарських угідь становить понад 270 тис. га [1]. Органічне виробни-

цтво продукції тваринного походження у країні практично відсутнє.

Органічними продуктами тваринного походження вважаються такі, під час виробництва яких не застосовують стимулятори росту, гормони й антибіотики, а для лікування тварин використовують профілактичні засоби й гомеопатичні препарати. Категорично заборонено використовувати генетично модифіковані організми (ГМО). Органічними вважаються лише продукти, вироблені відповідно до затверджених правил (стандартів), а їхнє виробництво пройшло процедуру сертифікації у встановленому порядку.

Мета роботи — проаналізувати основні положення щодо органічного виробництва продукції тваринного походження, встановлені європейським

законодавством та порівняти їх з вимогами стандартів IFOAM та CAS.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

У 2007 — 2008 роках в Європейському Союзі (ЄС) прийнято нові детальніші вимоги щодо органічного виробництва сільськогосподарської (зокрема тваринного походження) та харчової продукції, їх маркування. Вимоги, викладені у Постанові Ради (ЄС) № 834/2007 [2], якою скасована Постанова (ЄС) № 2092/91 [3], та в Постанові Комісії (ЄС) № 889/2008 [4], в якій деталізовано правила щодо виробництва, маркування і контролю, викладені у Постанові Ради (ЄС) № 834/2007 [2]. У статті висвітлено основні вимоги щодо органічного виробництва, встановлені Постановою [2] та доповнені (деталізовані) Постановою Комісії (ЄС) № 889/2008 [4].

Обов'язкові принципи органічного тваринництва [2]:

- підтримування здоров'я тварин стимулюванням природного імунного захисту, а також вибором відповідних кормів і методів господарювання;

- розведення худоби з урахуванням місцевих умов.

Органічне тваринництво сприяє забезпеченню сільськогосподарських земель необхідними органічними та поживними речовинами, покращанню і розвитку сталого органічного виробництва.

1. Загальні правила виробництва

За органічного виробництва недопустимо використовувати ГМО, похідні ГМО і ГМО-продукти, вироблені як харчові продукти, корми, технологічні добавки, мікроорганізми й тварини.

Забороняється використовувати іонізуючу радіацію для оброблення органічних харчових продуктів, кормів або сировини, яку використовують у продуктах чи кормах. Якщо в господарстві вирощують тварин як для органічного, так і для традиційного виробництва, земля, тварини і продукти мають бути відокремлені. Мають бути введені відповідні записи для підтвердження такого поділу. Безземельне утримання тварин забороняється.

2. Правила органічного виробництва для тваринництва

2.1. Походження тварин

В органічному тваринництві під час вибирання порід потрібно віддавати перевагу місцевим породам і лініям, враховувати їх здатність адаптуватися до місцевих умов, життєдіяльність та опірність хворобам; треба заохочувати широке біологічне різноманіття. Поголів'я має бути народжене і вигодуване у підрозділах, які працюють на органічних засадах. Для розведення дозволяється ввести тварин, яких не утримували в умовах органічного виробництва, але тварини і продукти від них можуть вважа-

тись органічними, після встановленого для них періоду конверсії.

2.2. Розведення тварин

Розведення тварин має відбуватись природним способом, але дозволяється й штучне запліднення; заборонено застосовувати для репродукції гормони, клонування або перенесення ембріону. Не органічних тварин дозволяється ввозити до господарства для племінних цілей лише за відсутності в достатній кількості на ринку органічних тварин.

Під час першого створення гурту або отари не органічних молодих ссавців потрібно вирощувати відповідно до правил органічного виробництва відразу після їх відлучення від матері, а на час вводу тварин до гурту вони мають задовольняти такі умови:

- вік буйволів, телят і лошаг має складати менше 6-ти місяців;

- вік ягнят і козенят — менше 60 днів;

- маса поросят має бути меншою за 35 кг.

Установлено також вимоги щодо кількості самців на рік: не більше 10 % поголів'я дорослих коней і жуйних тварин та 20 % поголів'я дорослих свиней, овець та кіз.

2.3. Утримання та догляд за тваринами

У приміщенні для утримання тварин має бути інтенсивна природна вентиляція і природне освітлення, ізоляція, опалення і вентиляція будівлі мають забезпечувати підтримування циркуляції повітря, кількості пилу, температури, відносної вологості повітря і концентрації газу у нешкідливих для тварин межах.

Щільність розміщення тварин у приміщеннях має забезпечувати комфорт, добробут і задоволення поведінкових потреб, властивих певним видам тварин. Тварини повинні мати достатньо місця, щоб стояти, лежати, повертатись, чиститися, приймати всі поведінкові положення і робити всі природні рухи (наприклад, потягування, змахування крилами).

Мінімальна площа та інші характеристики умов утримання у приміщенні і надворі для різних видів і категорій тварин зазначено у Додатку III Постанови [4]. Для підстилки рекомендується використовувати соломку або інший відповідний природний матеріал. Підстилку можна збагачувати будь-якими мінеральними продуктами, перелік яких міститься в Додатку I до Постанови [4].

Неприпустимо утримувати тварин на прив'язі, сплутаними або в ізоляції, за винятком ветеринарних причин чи з огляду на безпеку. Заборонено утримання телят віком більше одного тижня в індивідуальних боксах, а свиноматок потрібно утримувати в групах, за винятком останніх періодів вагітності та періоду вигодування поросят. Поросят не допустимо утримувати на плоских настилах, або у клітках для поросят.

Заборонено прив'язувати еластичні бандажі до хвостів овець, обрізати хвости, підрізати зуби, ▶

дзьоби і видаляти роги. В окремих випадках має бути отриманий дозвіл. Будь-яке страждання тварин необхідно зводити до мінімуму, застосовуючи анестезію і/або аналгезію. Дозволено фізичну кастрацію самців для підтримання якості продукції. Під час транспортування тварин завантаження і розвантаження має здійснюватися без електричної їх стимуляції. Недопустимо використовувати транквілізатори.

Уповноважені органи влади можуть дозволити прив'язувати худобу у дрібних господарствах, якщо немає можливості утримання тварин у групах за умови, що тварини мають доступ до пасовища під час пасовищного періоду, або доступ до відкритих майданчиків щонайменше двічі на тиждень.

Персонал, що працює з тваринами, повинен володіти необхідними знаннями і навичками щодо здоров'я тварин та належного їх утримання.

Недопустимо утримувати птицю у клітках. Водоплавна птиця повинна мати доступ до води ймища.

Вимоги до споруд для всіх видів птиці:

- не менше третини підлоги має бути без щілин, не решітчастою, вкритою підстилкою;
- пташники для несучок мають бути обладнані сідалами та отворами для входу / виходу, як зазначено в Додатку III до Постанови [4];
- у пташнику можна утримувати не більше: 4 800 курчат, 3 000 курей-несучок, 5 200 — цесарок, 4 000 мускусних або пекінських качок або 3 200 качурів чи качок інших порід, 2 500 каплунів, гусей або індиків;
- загальна корисна площа пташників для виробництва м'яса в окремому виробничому підрозділі не повинна перевищувати 1 600 м², а його конструкція повинна забезпечити доступ до майданчиків вільного виходу.

Додатково до природного освітлення можна застосовувати штучне, але не більше 16 год світлового дня на добу. Період нічного відпочинку без штучного освітлення має бути не менше 8 год [4].

Під час органічного вирощування свійської птиці не допускається прискорювати вирощування шляхом застосування інтенсивних методів. Встановлено мінімальний вік птиці у момент забою (табл. 1).

З метою запобігання забрудненню доквілля (ґрунтів і вод) біогенними речовинами у Додатку 4 до Постанови [4] встановлено граничний обсяг гною і максимальну чисельність поголів'я на гектар.

2.4. Годівля тварин

Корми для годівлі тварин мають походити із того підрозділу, де їх утримують, а годівля відповідати потребі на різних стадіях їх розвитку. Худобу потрібно відгодовувати травою, фуражем і кормами, виробленими переважно у власному господарстві відповідно до правил органічного сільського госпо-

Таблиця 1. Вік птиці при забої [4]

Вид птиці	Вік, дні
курчата	81
каплуни	150
качки пекінської породи	49
мускатні качки	70
мускатні качури	84
крякви	92
цесарки	94
індики та гуси	140
індички	100

дарства, враховуючи відповідні фізіологічні потреби тварин.

Стосовно трав'янистих, за винятком періоду, коли тварин переганяють із зимових пасовищ на літні, не менше ніж 50 % кормів має походити з власного господарства, або бути виробленими у співпраці з іншими органічними господарствами. Для трав'янистих тварин 60 % сухої речовини у добовому раціоні мають складати грубі корми, сухий або висушений фураж або силос. Дозволяється скорочення таких кормів до 50 % для молочних тварин на початку лактації протягом не більше трьох місяців. Такі ж корми мають додавати до щоденного раціону свиней і птиці.

У період перегону худоби із зимових пасовищ на літні тварини можуть пастися на «неорганічних землях» але споживання неорганічних кормів не повинне перевищувати 10 % загального річного кормового раціону. Органічні корми тваринного походження і корми мінерального походження можна використовувати в органічному виробництві, якщо вони зазначені в переліку, який міститься в Додатку V Постанови [4]. У Додатку VI [4] подано перелік кормових добавок та деяких продуктів, які використовують для годівлі тварин і як технологічні добавки, дозволені для використання в органічному виробництві. Неорганічні корми рослинного і тваринного походження допустимо використовувати в органічному виробництві з обмеженнями, лише якщо вони зазначені у переліку, який міститься в Додатку V [4]. Використання неорганічних кормів сільськогосподарського походження, як виняток із правил, може бути дозволено на 12-ти місячний період за винятком трав'янистих тварин. Максимально дозволена частка неорганічних кормів у щоденному раціоні може складати 25 % з розрахунку на суху речовину.

Завершаюча фаза відгодівлі жуйних тварин для виробництва м'яса може проходити у приміщенні, за умови, що цей період не перевищує п'ятої частини тривалості життя худоби і в будь-якому разі не перевищує 3-х місяців. Неприпустимо застосовувати стимулятори росту і синтетичні амінокислоти,

годілля молодих ссавців має ґрунтуватись на природному молоці, бажано материнському.

У випадку форс-мажорних обставин (висока смертність тварин, катаклізи, метеорологічні умови, спалах інфекційних хвороб, пожеж) уповноважений орган влади може надати тимчасові дозволи для відновлення або відтворення гурту, отари неорганічними тваринами та використання неорганічних кормів протягом обмеженого часу. Оператор повинен мати на такі відхилення документальний дозвіл.

2.5. Профілактика хвороб і ветеринарне лікування

Для профілактики хвороб використовують високоякісні корми, вигул тварин та належну щільність поголів'я тварин на одиницю площі, означено в Додатку III Постанови [4]. Заборонено застосовувати хімічно синтезовані ветеринарні лікарські препарати або антибіотики для профілактики, стимулятори росту та гормони або подібні речовин для контролю репродукції.

Приміщення, загоны, обладнання і посуд піддають належному очищенню і дезінфекції дозволеними засобами, перелік яких міститься у Додатку VII [4]. Для очищення і дезінфекції приміщення звільняють від тварин.

Якщо лікування фітотерапевтичними та гомеопатичними препаратами не дає ефекту, то дозволено застосовувати традиційні лікарські препарати або антибіотики під відповідальність ветлікаря. Якщо таке лікування здійснюється протягом 12 міс або більше одного курсу лікування, то таких тварин або отриману з них продукцію не можна продавати як органічні продукти, і тварини мають пройти перехідний період.

Заборонено хірургічне втручання, яке спричиняє стрес, шкоду, хворобу або страждання тварин, за винятком необхідних для виробництва певних видів продукції або для убезпечення тварин і людей, які можуть бути дозволені за певних винятків.

Організація охорони здоров'я тварин має ґрунтуватись головним чином на профілактиці хвороб. Хворобу слід лікувати негайно для запобігання стражданню тварини.

2.6. Збирання, пакування, транспортування і зберігання продуктів

Під час збирання органічних і неорганічних продуктів не дозволено їх змішувати, транспортувати до інших підрозділів, оптових і торгових організацій, необхідно у відповідній упаковці, контейнерах або транспортних засобах, запакованими так, щоб неможливо було змінити їхній вміст без маніпуляцій або пошкодження пломби. На етикетці має бути інформація щодо оператора, назви продукту, органу контролю, маси партії тощо.

Оператор повинен зберігати документальні підтвердження транспортних операцій для надання їх органу контролю.

При зберіганні продуктів на складі необхідно забезпечити ідентифікацію партій і запобігати будь-якому змішуванню або забрудненню неорганічними продуктами.

2.7. Прибирання та дезінфекція

Для прибирання та дезінфекції приміщень і споруд, у яких утримується поголів'я, можна застосовувати засоби, допущені до використання в органічному виробництві. Перелік таких засобів наведено у додатку VII Постанови [4].

3. Продукти і речовини, які застосовують в органічному виробництві продуктів тваринного походження, та критерії надання дозволів на їх застосування

Дозвіл на застосування продуктів і речовин в органічному виробництві надає Комісія ЄС (Комісія) і вносить їх до виключного переліку за призначенням [2]:

- неорганічні корми рослинного, тваринного і мінерального походження та деякі речовини, які застосовують у годівлі тварин;
- кормові та технологічні добавки;
- продукти для очищення і дезінфекції будівель, споруд, кліток, які використовуються у тваринництві.

Критерії для видачі дозволів на використання продуктів і речовин:

- їх застосування є необхідним і надзвичайно важливим для відповідної мети;
- усі продукти і речовини повинні бути рослинного, тваринного, мікробного або мінерального походження, за винятком випадків, коли такі джерела відсутні у достатній кількості, або вони неналежної якості або якщо альтернативи відсутні;
- вони є необхідними для підтримування здоров'я, добробуту і життєдіяльності тварин, збагачують відповідну дієту у разі неможливості виробити або зберігати такий корм без застосування цих речовин;
- корми мінерального походження, мікроелементи, вітаміни та провітаміни мають бути природного походження. Якщо такі відсутні, то можуть бути дозволені для використання в органічному виробництві аналогічні речовини чітко визначеного хімічного складу.

Якщо країна-учасниця вважає, що продукт або речовину слід додати чи вилучити з переліку, або внести виправлення до переліку, то вона повинна обґрунтувати доцільність і матеріали офіційно направити Комісії та країнам-учасницям.

4. Перехідний період

Перехідний період (період конверсії) розпочинається не раніше, ніж оператор повідомить компетентному органу стосовно своєї діяльності та підпорядкує своє господарство системі контролю.

Перехід до органічної системи виробництва потребує адаптації, тому встановлюють терміни перехідного періоду. Тривалість перехідного періоду ▶

для певних видів тварин визначена Постановою [4], якою передбачено, якщо у господарство введені неорганічні тварини, а продукти тваринництва будуть продавати як органічні продукти, то правила органічного виробництва мають виконуватись протягом встановленого терміну (табл. 2).

За одночасного переходу усього виробничого підрозділу, зокрема худоби, пасовищ, земельних площ, які будуть використовуватись для годівлі тварин, загальний сукупний перехідний період може бути скорочений до 24 місяців і їх продукти можна вважати органічними. Правила переходу до органічного виробництва застосовують до усієї площі виробничого підрозділу, на якій виробляють корми для тварин.

Для пасовищ і відкритих майданчиків, які використовуються нетравоїдними тваринами, перехідний період може бути скорочений до шести місяців, якщо відповідна земельна ділянка протягом попереднього року не оброблялася речовинами, недозволеними до використання в органічному виробництві.

5. Загальні правила перероблення кормів

Перероблення органічних кормів має бути відокремленим у часі або просторі від перероблення звичайних кормів. Корми органічного виробництва або такі, що перебувають в процесі конверсії не вводять до складу кормового продукту органічного виробництва одночасно з такими ж кормами, виробленими традиційним способом. Будь-які корми, які використовують або переробляють в органічному виробництві, не повинні обробляти хімічно синтезованими речовинами для відновлення властивостей, втрачених під час перероблення і зберігання, виправлення результатів недбалості під час оброблення, щоб не вводити в оману щодо істинної природи певних продуктів.

Винятки з правил виробництва

Встановлено [2, 4], що Комісія може передбачити можливість винятків з правил виробництва, але вони повинні бути обґрунтованими, обмеженими в часі і зведені до мінімуму. Такі винятки можуть бути застосовані, якщо це необхідно для започаткування або підтримування органічного виробництва внаслідок кліматичних, географічних або структурних обмежень, для придбання кормів, тварин, інгредієнтів у випадку відсутності на ринку таких ресурсів у органічній формі; якщо це необхідно для утримання і догляду тварин; або якщо такі речовини представлені на ринку лише як вироблені ГМО.

Можуть надаватись часткові тимчасові відхилення від вимог стосовно прив'язування тварин, умов утримання і щільності їх розміщення тощо.

6. Маркування

Продукт, його складники, кормові матеріали можна маркувати як «вироблені органічним методом»,

Таблиця 2. Тривалість перехідного періоду для неорганічних тварин

Вид тварин	Виробництво продукції	Термін, міс
Коні, жуйні тварини	м'ясо	12
Дрібні жуйні тварини, свині	м'ясо	6
Худоба	молоко	6
Птиця	м'ясо	2,5
Птиця	яйця	1,5

якщо вони були отримані згідно з вимогами до органічного виробництва, викладеними у Постановах [2, 4] за умови, що всі вони одержані органічним методом. Дозволено використовувати терміни «біо», «еко» тощо окремо чи в словосполученні на всій території ЄС на будь-якій мові для маркування і рекламування такої продукції. Не дозволено маркувати продукцію, як органічно вироблену, якщо вона містить ГМО, або є похідною ГМО.

Щодо харчових продуктів, то не менше ніж 95 % маси їх складників повинні бути сільськогосподарського походження та органічними. У переліку складників має бути відзначено, які із них є органічними, їхній відсоток відносно загальної кількості складників сільськогосподарського походження.

Корми маркують як органічні, якщо не менше 95 % сухої речовини продукту є органічного виробництва. Під час маркування готових кормів інформація повинна бути представлена в кольорі, форматі або комплекті шрифтів, який не притягує до неї більше уваги, ніж до опису або назви корму.

Маркування повинно мати інформацію щодо маси сухої речовини, відсоток складників корму органічного походження та їх перелік, відсоток складників, отриманих у перехідний період, загальний відсоток кормів сільськогосподарського походження.

У маркуванні продукції не дозволено використовувати логотип ЄС, якщо продукція перебуває на етапі конверсії. Можна використовувати логотип ЄС та національні, приватні логотипи щодо продукції, яка відповідає вимогам органічного виробництва.

7. Система контролю

Країни-учасниці організовують систему контролю відповідно до умов, викладених у Постанові [5]. У Постанові [4] велику увагу приділено контролю органічного виробництва, зокрема щодо зобов'язань оператора, вимог до облікової документації, підтверджуючих документів, декларації продавця, організації контролю, ідентифікації тварин, вимог до імпортерів органічних тварин та тваринної продукції, заходів у випадку підозри

щодо порушення і невиконання правил органічного виробництва.

Якщо оператор вважає або підозрює, що продукт, який він виготовив, підготував, імпортував або отримав від іншого оператора, не відповідає правилам органічного виробництва, він повинен видалити інформацію щодо методу органічного виробництва і випустити його на ринок після усунення невідповідності, або реалізувати без посилання на метод органічного виробництва. У разі виникнення таких сумнівів, оператор має повідомити орган контролю або контролюючу інстанцію, а останні можуть висунути вимогу щодо недопущення реалізації продукту як органічного до того моменту, поки не будуть переконані, що невідповідність усунено.

Оператори органічного виробництва повинні дотримуватись вимог Постанов [2, 4] і підлягають перевіряючому відповідності цим вимогам щонайменше один раз на рік.

Додержання системи контролю

Будь-який оператор, який виробляє, переробляє, зберігає або імпортує з будь-якої третьої країни живих тварин, не перероблених, або перероблених сільськогосподарські продукти, реалізує їх як органічні або на стадії конверсії до органічних, до виходу на ринок зобов'язаний:

- повідомити щодо своєї діяльності уповноважений орган влади країни-учасниці, у якій здійснюється така діяльність;
- включити своє підприємство до системи контролю.

Інформація щодо випадків порушень і невідповідності негайно розповсюджується між відповідними органами контролю, контролюючими інстанціями, уповноваженими органами влади і країнами-учасницями, та відповідно, повідомляється Комісії.

8. Імпорт продукції з третіх країн

Продукт, імпортований з будь-якої країни, можна реалізувати на ринку ЄС як органічний, за умови, що його було вироблено відповідно до правил органічного виробництва, до операторів застосовували заходи контролю постійно і ефективно; оператора занесено до системи контролю, і продукт має сертифікат відповідності.

Вимоги щодо контролю тварин, продуктів тваринництва, харчових продуктів і кормів з третіх країн

Встановлено у [4] вимоги щодо організації контролю будь-якого оператора, який займається імпортом і/або прийманням органічної продукції як імпортер і/або перший вантажоотримувач за власний рахунок або за рахунок іншого оператора. Встановлено також вимоги щодо документації, яку перевіряють під час контролювання, та інформації щодо імпортованих партій товару, а також періодичності контрольних відвідувань.

ваних партій товару, а також періодичності контрольних відвідувань.

9. Порівняння вимог законодавства ЄС із міжнародними стандартами IFOAM і САС

Порівнюючи вимоги щодо органічного виробництва, встановлені в Постановах ЄС [2, 4] з аналогічними у стандартах IFOAM [6, 7] та САС [8—10], необхідно відзначити, що вони, в основному, збігаються. Але вимоги у законодавчих документах ЄС більш упорядковані і деталізовані щодо органічного тваринництва. Інформація, подана у додатках до цих документів, дещо відрізняється (табл. 3).

Щодо термінів перехідного періоду, то у стандартах IFOAM вони встановлені загальною тільки для тварин, які використовують для одержання м'яса, молока та яєць. У Постанові [4] і в стандартах САС термін перехідного періоду встановлено для різних видів тварин і птиці, вікових груп і очікуваної від них продукції і ці терміни повністю збігаються із встановленими в САС та частково відповідають стандартам IFOAM.

У додатках до стандартів IFOAM подано способи оцінювання речовин, добавок та допоміжних речовин, що використовують для органічного тваринництва та перероблення, а також критерії оцінювання таких матеріалів та речовин, що використовують у системі органічного виробництва волокон, чого немає в Постановах ЄС та стандартах САС. Також встановлені вимоги до органічного бджільництва та до виробництва аквакультур. В ЄС встановлені правила органічного вирощування морських водоростей і водних тварин, бджільництва. В стандартах САС встановлені вимоги до розведення бджіл, вимог до вирощування аквакультур немає.

Отже, підсумовуючи зазначене вище порівняння вимог законодавства ЄС та міжнародних стандартів IFOAM і САС, треба відмітити, що принципи, правила та вимоги до органічного тваринництва та органічно виробленої продукції тваринного походження в цих документах збігаються. Що ж стосується інформації, яка подана в додатках до цих документів, то вона дещо відрізняється. Найбільш повну інформацію подано в Постанові ЄС 889/2008 [4].

ВИСНОВКИ

1. Законодавство ЄС у сфері органічного виробництва представлено двома основними документами — Постановою Ради (ЄС) № 834/2007 [2] та Постановою Комісії (ЄС) № 889/2008 [4].

У Постанові Ради (ЄС) № 834/2007 [2]:

- визначено загальні принципи органічного сільського господарства, вимоги до процесу виробництва, продукції перероблення та виготовлення харчових продуктів, позначки і маркування органічної продукції;

Таблиця 3. Порівняння вимог щодо речовин, дозволених для використання в органічному виробництві

Постанова ЄС № 889/2008 [3]	Стандарти Комісії Кодекс Аліментаріус [7, 8]	Базові стандарти IFOAM [9]
Додаток III. <i>Мінімальна площа поверхні у приміщеннях і на майданчиках для утримання різних видів тварин</i> Встановлено площу м ² /гол для різних видів і вікових груп тварин і птиці	Вимоги не встановлено	Вимоги не встановлено
Додаток IV. <i>Мінімальна кількість тварин на га</i> Враховано кількість тварин, еквівалентна 170 кг N ₂ /га/рік. Для різних видів і вікових груп	Вимоги не встановлено	Вимоги не встановлено
Додаток V. <i>Кормові матеріали</i> Приведено перелік кормових матеріалів рослинного, тваринного, мінерального походження, які дозволені для використання в органічному виробництві	Додаток 2. (табл. 3 — речовини «не сільськогосподарського походження» Подано перелік в основному мінеральних речовин, які дозволені для використання в органічному виробництві	Вимоги не встановлено
Додаток VI. <i>Кормові добавки і певні речовини, які використовуються в раціоні тварин</i> Подано перелік вітамінів, мікроелементів, консервантів, антиоксидантів, добавок до силосу, дріжджі, речовини для виробництва силосу	Вимоги не встановлено	Вимоги не встановлено
Додаток VII. <i>Продукти для чищення і дезінфекції</i> Приведено перелік 17 найменувань, дозволених для чищення і дезінфекції будівель і споруд тваринництва	Вимоги не встановлено	Додаток 4. Засоби для очищення та дезінфекції предметів, які контактують з харчовою продукцією. У переліку 23 речовини, обмеження / зауваження тільки для 2-х позицій
Додаток VIII. <i>Певні продукти і речовини, які використовують під час виробництва харчових продуктів</i> р. А — харчова добавка, р. Б — технологія виробництва добавки. Подано вид дозволу (А), № міжнародного позначення, (Е ...) для якої продукції (рослинної/тваринної) застосовується і специфічні умови застосування. Всього 82 найменування	Додаток 2. (табл. 4 і по тексту подано перелік 57 таких продуктів тваринного та сільськогосподарського походження, дозволені для використання та спеціальні умови використання	Додаток 4. (табл. 1). Перелік допущених харчових добавок і допоміжних засобів переробки. У таблиці 49 позицій та 10 — за текстом. Для більшості із них подано обмеження / застереження
Додаток IX. <i>Складники сільськогосподарського походження, які не виробляються органічними методами</i> Подано перелік рослинних, тваринних та інших продуктів і продуктів перероблення рослин (спеції, трави, жири, цукор). Для більшості із них подано латинську назву	Така інформація є в стандартах САС і IFOAM, але ці складники названі «не сільськогосподарського походження»	
Додаток XII. <i>Зразок документального підтвердження оператора</i> Це підтвердження, що оператор включений до системи контролю	Вимоги не встановлено	Вимоги не встановлено
Додаток XIII. <i>Зразок декларації продавця</i> Це підтвердження того, що продукти, які постачають, без ГМО	Вимоги не встановлено	Вимоги не встановлено

- скасовано національне регулювання і створено єдиний ринок органічної продукції;
- започатковано систему контролю (інспекції) органічної продукції, зокрема у разі імпортування до країн ЄС;
- відкрито ринок органічної продукції до ЄС для імпортування з третіх країн.

Постановою Комісії (ЄС) № 889/2008 [4] деталізовано ці вимоги, особливо вимоги до органічного тваринництва та продукції тваринного походження. Подано перелік дозволених в органічному виробництві речовин і продуктів, кормових засобів, добавок тощо.

2. Вимоги щодо органічного тваринництва, продукції тваринного походження, кормів тощо більш детально викладено в Постановах ЄС, і вони, в основному, збігаються із такими ж встановленими стандартами IFOAM і САС/FAO/WHO, проте є розходження в інформації, викладеній в додатках до цих документів.

3. Вимоги, викладені в Постановах ЄС, стандартах IFOAM та САС, потрібно використовувати як методичні рекомендації для організації органічного виробництва.

4. Перехід на органічне виробництво у тваринництві є актуальним і доцільним, оскільки така продукція користується все більше попитом споживачів.

5. Органічне виробництво має соціальне значення, оскільки забезпечує ринок продукцією, що відповідає потребам споживача, сприяє захисту довкілля,

належному утриманню тварин та розвитку сільської місцевості.

6. Одним із факторів, що стримує розвиток органічного виробництва в Україні, є відсутність технічних регламентів або національних стандартів щодо органічного тваринництва та органічно виробленої продукції тваринного походження, а також встановлених МДР показників безпечності, на відповідність яким має підтверджуватись продукція і які повинні бути жорсткішими, ніж для продукції, виробленої традиційними методами.

7. Під час розроблення національних стандартів чи технічних регламентів для органічного виробництва доцільно дотримуватись вимог законодавства ЄС, як найсучасніших документів, а за необхідності використовувати вимоги Базових стандартів IFOAM та стандартів САС/FAO/WHO.

Стосовно оформлення стандартів, то доцільно використати структуру Базових стандартів IFOAM, представлених у виді загальних принципів; рекомендацій для операторів; базових стандартів, в яких встановлюють мінімальні вимоги до об'єкта стандартизації та перелік послаблюючих вимог за необхідності. Для цього можна використати винятки з правил, визначених у Постановах ЄС № 834 [2] та № 889 [4], і звичайно дотримуватись вимог національної стандартизації щодо оформлення нормативних документів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ромашкіна О. Появу документів можна лише вітати / Голос України, № 18 від 31.01.2012.
2. Постанова Ради (ЄС) № 834/2007 від 28.06.2007 року стосовно органічного виробництва і маркування органічних продуктів та скасування Постанови (ЄЕС) № 2092/91. — Режим доступу: http://organicstandard.com.ua/files/standards/ua/ec/Постанова%20Ради%20ЄС%20№%20%2084_2007.pdf.
3. Постанова Ради (ЄЕС) № 2092/91 від 24.06.1991 року стосовно органічного (екологічно узгодженого) виробництва сільськогосподарських продуктів та вказівок на виробництво сільськогосподарської продукції та продуктів харчування // Офіційний журнал (ОЖ) L 198 від 22.07.1991.
4. Постанова Комісії (ЄС) № 889/2008 від 05.05.2008 року Детальні правила щодо органічного виробництва, маркування і контролю для упровадження Постанови Ради (ЄС) № 834/2007 стосовно органічного виробництва і маркування органічних продуктів. — Режим доступу: <http://organic-food.com.ua/organicheskoezakonodatelstvo-es/>
5. Постанова (ЄС) № 882/2004 Європейського Парламенту та Ради від 29.04.2004 року з питання про офіційні контроли, що проводяться з метою перевірки відповідності до кормового та харчового законодавства, а також правил, що стосуються здоров'я тварин та благополуччя тварин. — Режим доступу: <http://www.fsups.ru/fsupsdocs/ru/usefulinf/files/es882-2004.pdf>
6. Довідник міжнародних стандартів для органічного виробництва / за ред. Капштика М.В. та Котирло О.О. — К.: СПД Горобець, 2007. — 356 с.
7. Гуменюк Г. Стандарти Міжнародної федерації руху за органічне сільське господарство: основні принципи та характеристики // Стандартизація, сертифікація, якість. — 2012. — № 1. — С. 19—22.
8. Система стандартів та вимог щодо виробництва продуктів харчування Комісії Кодекс Аліментаріус та FAO/ВО03. — Режим доступу: <http://www.codexalimentarius.net>
9. Стандарти виробництва, переробки, маркування та збуту органічної харчової продукції (САС/GL 32-1999, Rev.4-2007) // Кодекс Аліментаріус. Органические пищевые продукты. — М.: Изд-во «Весь мир», 2006. — Втор. издание. — 74 с.
10. Гуменюк Г. Міжнародні стандарти Комісії Кодекс Аліментаріус та FAO/ВО03 щодо органічного виробництва харчової продукції // Стандартизація, сертифікація, якість. — 2012. — № 2. — С. 19—23. ■